

חינוך בפרשה-וישב מנהיגות = אחריות

הרב יחיאל מיכל מונדרוביץ', מרצה בכיר

מנהיגות ואחריות כרוכות זו בזו. מנהיגות היא שילוב של בחינת ההווה לאור לקחי העבר תוך ראיית העתיד. מנהיגות היא שילוב בין עוצמה לרכות, תגובה ואיפוק, 'דרישה' לצד 'פרישה', חדשנות ויצירתיות מבלי לסור מבקרה מתמדת. אך עיקרה של מנהיגות היא: נשיאה באחריות על המתהווה ועל תוצאותיה.

כאשר רבן גמליאל בחר בשנים מתלמידיו 'להושיבם בראש', משמיעם 'כמדומים אתם ששררה אני נותן לכם? **עבדות** אני נותן לכם!' (הוריות י.). המנהיג **משועבד** לכל הנעשה תחתיו. האחריות מטפסת למעלה.

אחרי מכירת יוסף ערערו השבטים על יהודה, עד ביטלו את מעמדו כמנהיג האחים. על הפסוק וְיִהְיֶה בְּעֵת הַהוּא **וַיֵּרֶד יְהוּדָה** מֵאֵת אָחָיו מביא רש"י דרשת חז"ל 'למה נסמכה פרשה זו לכאן, והפסיק בפרשתו של יוסף, ללמד **שהורידוהו אחיו מגדולתו** כשראו בצרת אביהם. אמרו, אתה אמרת למכרו, אילו אמרת להשיבו - היינו שומעים לך!'. ליהודה תכונות מלכותיות, הוא 'מנהיג מלידה'. נתונים אלה אינם **זכות**, אלא, ובעיקר, **חובה**. המנהיג נדרש **לפעול, ואף לשאת באחריות**. מעשיו, כמו הימנעותו, נידונים ונבחנים.

לא תמיד יכול 'מנהיג הכיתה' (הלוא הוא המחנך) לפתור כל בעיות כיתתו, כפי שאין מנהל יכול לפתור כל קשיי המוסד. למרות זאת נדרשים 'לעשות'. ביום פקודה יידרשו לתת דין וחשבון, או אז יתבקשו להוכיח 'מעשים', ולא דווקא הצלחות. חשוב לתעד ולרשום את הפעולות שננקטו. לשאת באחריות אין פירושה להיחשב 'שעיר לעזאזל', כלפיו יניפו אצבע מאשימה בכל עת. אין בכך תועלת מעשית. אחריות משמעותה ללמוד ולחקור, להסיק איך למנוע כשל נוסף. נוח וקל למצוא **קרבתן ציבור**, אך חשוב להגיע **לתקנת הציבור**.

לאחר שיוסף הצדיק נאסר בבית שר הטבחים, מצמיח הקב"ה את ישועתו באמצעות שרי פרעה. בפרשה נאמר אחר הדברים האלה חָטְאוּ **מִטְּקָה** מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְהֶאֱפָה לְאֲדֹנָיָהם לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם. לא **שָׂרִים** חטאו אלא **משקה ואופה**. ואילו בפסוק הבא נאמר וַיִּקְצַף פְּרָעָה עַל שְׂנֵי סְרִיסָיו עַל **שַׂר הַמִּטְּקִים** וְעַל **שַׂר הָאוֹפִים**. דרשו רבינו עובדיה ספורנו, וה'כלי יקר', שפרעה

נוקט בגישת '**אחריות מיניסטריאלית!** בפועל אמנם חטאו 'המשקה והאופה', משרתים זוטרים שהגישו למלך יין פגום ומאפה לקוי, אך פרעה ביטא קצפו על **השרים הממונים**, ואותם דן במאסר! השר אחראי על חדלון אנשיו. האחריות עולה מעלה, ועולה ביוקר...

מנהל כונה 'קברניט', כי קברניט ספינה אינו מְקַדֵּם מאומה ב'בלעדיות', המסע מצליח בשיתוף כל חובלי ומלחי ספינתו. מנהל המשתף - מקל מעליו במשא האחריות. אחריות המנהיג כוללת גיוס חברים לדרך ולרעיון, להשמיע ולשמוע, ועמהם ליצור שותפות לנשיאה בעול, כי 'כתפי הרבים' רחבות מ'כתפי היחיד'.

בפרשיות שלפנינו מתגלה שוב יהודה כמנהיג שלוקח אחריות אישית. כאשר נדרשים להוריד את בנימין מצרימה, אינו כראובן אחיו ש'ממשכן' את שני בניו, אלא מביע אחריות אישית '**אָנְכִי אֶעֱרְבֶנּוּ מִיָּדִי תִּבְקָשׁוּנִי**', ואת חייו בעוה"ז ובעוה"ב תולה מנגד. זאת מנהיגות! על כן, ברדת יעקב מצרימה דרוש **מנהיג** לבסס 'שיבה' בגושן. אינו שולח את לוי או את יששכר תלמידי החכמים שבאחים, אלא **את יהודה** שֶׁלַח לְפָנָיו אֶל יוֹסֵף לְהוֹרֹת לְפָנָיו גִּשְׁנָה! לעמוד בראש - נדרשת מנהיגות, ומנהיגות נבחנת ברגעי התמודדות.

מנהל ירא שמים זוכר כי אינו **מנהיג** אלא **מונהג**, הכל מיד השי"ת ואליו נושא עינו - שיעמוד לימינו.

בהצלחה בעבודת הקודש!

יחיאל מיכל מונדרוביץ'

ymm@gmail.com123